

จากปฏิบัติสู่การเริ่มต้นของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

นายทวิศ ศรีเกตุ
วิทยาการปฏิบัติการ
กลุ่มงานกฎหมาย ๓ สำนักกฎหมาย

บทความใช้เพื่อนำออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา
รายการเจตนารมณ์กฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
วันออกอากาศ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

เรื่อง จากปฏิวัติสู่การเริ่มต้นของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

นายทวิศ ศรีเกตุ
วิทยากรปฏิบัติการ
ผู้เรียบเรียง

๑. บทนำ

รัฐธรรมนูญที่ใช้ในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยมิใช่เป็นเพียงกฎหมายที่ใช้ในการปกครองประเทศเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือที่ใช้กำจัดอำนาจของผู้ที่ไม่ยึดมั่นในการปกครองของระบอบประชาธิปไตย และผู้ที่ไม่ยึดหลักสิทธิเสรีภาพของประชาชน อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย จุดเริ่มต้นของรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ อาจมีความแตกต่างกันออกไปบนพื้นฐานของการปกครองในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญจะกำหนดให้สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนไว้ในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และมีบทบาทในการใช้เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ และอาจจะมีการปรับปรุงแก้ไขได้โดยผ่านฝ่ายนิติบัญญัติ ที่จะต้องการให้เปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมของสังคมโลก แต่จะต้องไม่เปลี่ยนแปลงในเรื่องของหลักการขั้นพื้นฐานหรือมุ่งทำลายล้างสถาบันต่าง ๆ ที่รัฐธรรมนูญได้ก่อตั้งขึ้น รัฐธรรมนูญจึงถือเป็นกฎหมายอันสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ ไม่ว่าจะประเทศนั้นจะปกครองด้วยระบบหรือระบอบใดก็ตามแล้วแต่ประเทศนั้นจะเป็นผู้กำหนดใช้ในการปกครองประเทศ แต่อาจอยู่ในรูปแบบของลายลักษณ์อักษรฉบับเดียวหรือหลายฉบับ หรืออาจอยู่ในรูปแบบของจารีตประเพณีในทางการเมืองของประเทศนั้น ๆ ก็ได้ และหากจะถือว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายต้นแบบที่ใช้ในการปกครองประเทศนั้นก็ไม่ได้ ส่วนรัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นจากการตกลงระหว่างประมุขของประเทศกับราษฎรมักจะกระทำเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เช่น เกิดการปฏิวัติแล้วกลายเป็นข้อตกลงระหว่างประมุขของประเทศกับราษฎร จึงเรียกการปกครองนี้ว่าระบอบพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ

หลังจากประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลง การปกครองประเทศจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ และได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขและประกาศใช้รัฐธรรมนูญและธรรมนูญในการปกครองรวมอีกหลายฉบับต่อ ๆ มาเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์บ้านเมืองที่ผันแปรเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย บรรดารัฐธรรมนูญและธรรมนูญที่ใช้ในการปกครองที่มีมาทุกฉบับ มีสาระสำคัญเหมือนกันคือ ยึดมั่นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล จะมีเนื้อหาแตกต่างกันก็แต่เฉพาะในเรื่องสถานภาพของรัฐสภาและความสัมพันธ์ภาพระหว่างอำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหาร เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของบ้านเมืองในขณะนั้น ๆ จนปัจจุบันนี้ได้มีรัฐธรรมนูญและธรรมนูญรวมกันมาแล้ว ๑๘ ฉบับ

๒. จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่ระบอบประชาธิปไตย

ก่อนที่ราชอาณาจักรไทยจะมีรัฐธรรมนูญนั้น ราชอาณาจักรไทยมีระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบการปกครองของประเทศขณะนั้น ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น ถือได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์ไทยเชิงการเมืองการปกครอง เมื่อคณะราษฎร ซึ่งประกอบด้วย ข้าราชการสายทหารบก ทหารเรือ และสายพลเรือน จำนวน ๙๙ คน โดยมีพระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นหัวหน้า ได้ร่วมกันทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศจากพระมหากษัตริย์ เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย อันมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด และมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ภายใต้รัฐธรรมนูญ ขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ประทับอยู่ ณ วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทรงตัดสินพระทัยที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยสงบ ดังความตามพระราชหัตถเลขา ซึ่งต้นฉบับเดิมได้เขียนไว้เป็นภาษาอังกฤษ ทรงเขียนในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ไม่ลงวันที่ พระราชทานพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ซึ่งได้แปลเป็นภาษาไทยในหนังสือเรื่อง *เกิดวังปารุสก์* เล่ม ๒ ความดังนี้

“ฉันรู้สึกเสียตายอย่างยิ่งที่เขามิได้คิดจะถอดฉัน และฉันยังเสียใจอยู่จนบัดนี้ ความรู้สึกชั้นแรกก็คือจะลาออกทันที แต่สมเด็จพระสวสดีฯ แนะนำว่าไม่ควรทำ เพราะถ้าทำเช่นนั้นอาจมีการรบกันจนนองเลือด ทั้งยุ่งยากต่างๆ จนอาจมีฝรั่งเข้ามายุ่ง และชาติเราอาจเสียอิสรภาพได้...

ถ้าเราจะรบโดยใช้ทหารหัวเมืองหรือ นั่นเป็นของแน่ที่เราอาจทำได้ แต่ฉันไม่ยินยอมเลยแม้แต่ชั่วขณะเดียว เพราะเจ้านายในกรุงเทพฯ อาจจะถูกฆ่าหมด ฉันรู้สึกว่าฉันจะนั่งอยู่บนราชบัลลังก์ที่เปื้อนโลหิตไม่ได้... สมเด็จพระสวสดีฯ แนะนำตลอดเวลาว่าให้ยินยอมกลับกรุงเทพฯ และช่วยคณะราษฎรจัดตั้งการปกครอง โดยมีกษัตริย์และรัฐธรรมนูญ ซึ่งก็เป็นของที่ฉันเคยอยากจะทำมานานแล้ว แต่ว่าฉันเสียขวัญ

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก่เจ้าพระยาพิชัยญาติ หรือตัน บุนนาค ประธานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนรัฐบาลหรือคณะผู้ปกครองหรือการเปลี่ยนนิตการปกครองหรือรัฐธรรมนูญ ย่อมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในทุกประเทศ ปกติรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศย่อมกำหนดวิธีการเปลี่ยนแปลงไว้ เช่น ให้มีการเลือกตั้งทั่วไปทุก ๔ ปี หรือ ๕ ปี หรือเลือกประธานาธิบดีทุก ๔ ปี หรือ ๖ ปี เพื่อให้โอกาสประชาชนตัดสินใจว่าจะให้บุคคลใดหรือกลุ่มพรรคการเมืองใดได้เป็นผู้ปกครอง และกำหนดวิธีการเปลี่ยนแปลงหลักการหรือสาระของรัฐธรรมนูญหรือแม้กระทั่งสร้างรัฐธรรมนูญใหม่แทนฉบับเดิม การเปลี่ยนแปลงตามกระบวนการดังกล่าวข้างต้นถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงโดยสันติวิธี และเป็นวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมาย

อย่างไรก็ตามที่การเปลี่ยนแปลงอีกวิธีหนึ่งก็คือว่าเป็นวิธีการรุนแรงและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย นั่นก็คือการใช้กำลังเข้าข่มขู่ เช่น ใช้กองกำลังติดอาวุธเข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลเดิม ไล่คณะรัฐมนตรีออกไปและตั้งคณะรัฐมนตรีใหม่ โดยกลุ่มของคนที่ยึดอำนาจเข้ามาแทนที่หรือยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับเดิมแล้วร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ วางกฎและกติกาดำเนินการที่กลุ่มผู้มีอำนาจปรารถนา โดยปกติคณะหรือกลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาเปลี่ยนแปลงด้วยวิธีนี้จะต้องมีกองกำลังติดอาวุธเข้าปฏิบัติการ มิฉะนั้นแล้วก็ยากที่จะสำเร็จ และถึงมีกำลังก็ไม่อาจจะสำเร็จได้เสมอไป เพราะมีองค์ประกอบการสนับสนุนหรือต่อต้านจากประชาชนเข้ามาเป็นปัจจัยประกอบด้วย

ดังนั้น การเปลี่ยนรัฐบาลหรือผู้ปกครองประเทศมักไม่เป็นไปตามกติกาดำเนินการหรือระเบียบแบบแผนโดยสันติวิธี ตรงกันข้ามมักเกิดการแย่งชิงอำนาจด้วยการใช้กำลังอยู่เนือง ๆ ไม่ว่าจะไปในรูปของการจลาจลกบฏ ปฏิวัติหรือรัฐประหารความหมายของคำเหล่านี้เหมือนกันในแง่ที่ว่าเป็นการใช้กำลังอาวุธยึดอำนาจทางการเมืองแต่มีความหมายต่างกันในด้านผลของการใช้กำลังความรุนแรงนั้น หากทำการไม่สำเร็จจะถูกเรียกว่า กบฏ จลาจล (rebellion) ถ้าการยึดอำนาจนั้นสัมฤทธิ์ผล และเปลี่ยนเพียงรัฐบาลเรียกว่า รัฐประหาร (coup d'etat) แต่ถ้ารัฐบาลใหม่ได้ทำการเปลี่ยนแปลงมูลฐานระบอบการปกครอง ก็นับว่าเป็น การปฏิวัติ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นการปฏิวัติที่แท้จริงครั้งเดียวที่เกิดขึ้นในประเทศไทย การยึดอำนาจโดยวิธีการใช้กำลัง ครั้งต่อ ๆ มาในทางรัฐศาสตร์ถือว่าเป็นเพียงการรัฐประหารเท่านั้น เพราะผู้ยึดอำนาจได้นั้นไม่ได้ทำการเปลี่ยนแปลงหลักการมูลฐานของระบอบการปกครองเลย เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมทางการเมืองและมีให้สับสนกับการใช้ชื่อเรียกตัวเองของคณะที่ทำการยึดอำนาจทั้งหลาย

๓. ปฏิวัติกับรัฐประหาร ความหมายที่ต่างกัน

ปฏิวัติ (revolution) หมายถึง การเปลี่ยนรูปแบบหรือระบอบการปกครองประเทศจากรูปแบบหนึ่งไปสู่อีกรูปแบบหนึ่งอย่างสิ้นเชิง หรือมีการล้มล้างสถาบันประมุขของรัฐเพื่อเปลี่ยนรูปแบบประมุขของรัฐ ดังนั้น การปฏิวัติต้องเป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงในโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจหรือการเมืองใหม่ทั้งหมด ตัวอย่างการปฏิวัติ เช่น การปฏิวัติฝรั่งเศส ค.ศ. ๑๗๘๙ เปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ไปสู่ระบอบสาธารณรัฐ หรือในประเทศไทย ก็คือสมัยรัชกาลที่ ๗ ที่เปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่พระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ

รัฐประหาร (coup de ta) หมายถึง การใช้กำลัง เปลี่ยนแปลงอำนาจการบริหารประเทศโดยฉับพลันเพื่อเปลี่ยนแปลงผู้นำรัฐบาล โดยการยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลเดิมแต่ไม่เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองหรือประมุขของประเทศแต่ประการใด ตัวอย่างในการรัฐประหาร เช่น การรัฐประหารของประเทศบังคลาเทศ พ.ศ. ๒๕๑๙ และการรัฐประหารของประเทศไทยทุกครั้ง นับตั้งแต่การปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ มาแล้วถึงปัจจุบันมีอยู่ ๑๑ ครั้ง โดยที่ประเทศไทยยังคงระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุขเช่นเดิม

การทำปฏิวัติ – รัฐประหาร ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ – ปัจจุบัน

การปฏิวัติเกิดขึ้นครั้งแรกและครั้งเดียวคือ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๕๔๗ โดย คณะราษฎร จากระบบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตย และมีการก่อกบฏเกิดขึ้น ๑๑ ครั้ง และรัฐประหาร ๑๑ ครั้ง แยกได้ดังนี้ (สรุปเหตุการณ์ การทำปฏิวัติ รัฐประหาร ในประเทศไทยถึงปี ๕๗, ๒๕๕๗)

การปฏิวัติที่เกิดขึ้นมีเพียงครั้งเดียว คือ การปฏิวัติ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕

โดยคณะราษฎร ซึ่งประกอบด้วยทหารบก ทหารเรือ และพลเรือนบางกลุ่ม จำนวน ๙๙ นาย มีพระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นหัวหน้าคณะ ได้ทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศจาก พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาประชาธิปกพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีรัฐธรรมนูญใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศสืบต่อไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริ ที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญ ให้แก่ปวงชนชาวไทยอยู่ก่อนแล้ว จึงทรงยินยอมตามคำร้องขอของคณะราษฎร ที่ทำการปฏิวัติในครั้งนั้น

กบฏที่ผ่านมา เกิดขึ้นรวม ๑๑ ครั้ง

๑. กบฏบวรเดช ๑๑ ตุลาคม ๒๔๗๖

โดยพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบวรเดช อดีตเสนาบดีกระทรวงกลาโหม เป็นหัวหน้า ฝ่ายทหารจากหัวเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ก่อการเพื่อล้มล้างอำนาจของรัฐบาล โดยอ้างว่า คณะราษฎรปกครองประเทศไทยโดยกุมอำนาจไว้แต่เพียงแต่เพียงผู้เดียว และปล่อยให้บุคคลกระทำการหมิ่นองค์พระประมุขของชาติ รวมทั้งจะดำเนินการปกครองโดยลัทธิคอมมิวนิสต์ ตามแนวทางของนายปรีดี พนมยงค์ คณะผู้ก่อการได้ยกกำลังเข้ายึดตอมเมืองเอาไว้ ฝ่ายรัฐบาลได้แต่งตั้ง พ.ท. หลวง พิบูลสงคราม เป็นผู้บัญชาการกองกำลังผสม ออกไปปราบปรามจนประสบผลสำเร็จ

๒. กบฏนายสิบ ๑ สิงหาคม ๒๔๗๘

โดยทหารชั้นประทวนในกองพันต่างๆ ซึ่งมีสิบเอกสวัสดิ์ มหะมัด เป็นหัวหน้า ได้ร่วมกัน ก่อการเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยจะสังหารนายทหารในกองทัพบก และจับพระยาพหลพลพยุหเสนาฯ และหลวงพิบูลสงครามไว้เป็นประกัน รัฐบาลสามารถจับกุมผู้คิดก่อการเอาไว้ได้ หัวหน้า ฝ่ายกบฏถูกประหารชีวิต โดยการตัดสินของศาลพิเศษในระยะต่อมา

๓. กบฏพระยาทรงสุรเดชหรือกบฏ ๑๘ ศพ ๒๙ มกราคม ๒๔๘๑

ได้มีการจับกุมบุคคลผู้คิดล้มล้างรัฐบาล เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง ให้กลับไปสู่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ดั้งเดิม นายพันเอกพระยาทรงสุรเดชถูกกล่าวหาว่าเป็นหัวหน้าผู้ก่อการ และได้ให้เดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ต่อมารัฐบาลได้จัดตั้งศาลพิเศษขึ้นพิจารณา และได้ตัดสินประหารชีวิตหลายคน ผู้มีโทษถึงประหารชีวิตบางคน เช่น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทร นายพลโทพระยาเทพหัสดิน นายพันเอกหลวงชานาญยุทธศิลป์ ได้รับการลดโทษเป็นจำคุกตลอดชีวิต เนื่องจากศาลเห็นว่าเป็นผู้ได้ทำคุณงามความดีให้แก่ประเทศชาติมาก่อน

๔. กบฏแบ่งแยกดินแดน ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๑

ได้มีการจับกุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือหลายคน เช่น นาย ทิม ภูมิพัฒน์ นายถวิล อุดล นายเตียง ศิริขันธ์ นายพอง สิทธิธรรม โดยกล่าวหาว่าร่วมกันดำเนินการ ผูกอาวุธ เพื่อแบ่งแยกดินแดนภาคอีสานออกจากประเทศไทย แต่รัฐบาลไม่สามารถดำเนินการจับกุม ได้ เนื่องจากสมาชิกผู้แทนราษฎรมีเอกสิทธิทางการเมือง

๕. กบฏเสนาธิการ ๑ ตุลาคม ๒๔๙๑

โดยพลตรีสมบูรณ ศรานุกิต และพลตรีเนตร เขมะโยธิน เป็นหัวหน้าคณะนายทหารกลุ่ม หนึ่ง วางแผนที่จะเข้ายึดอำนาจการปกครอง และปรับปรุงกองทัพจากความเสื่อมโทรม และได้ให้ ทหารเข้าเล่นการเมืองต่อไป แต่รัฐบาลซึ่งมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ทราบ แผนการ และจับกุมผู้คิดกบฏได้สำเร็จ

๖. กบฏวังหลวง ๒๖ มิถุนายน ๒๔๙๒

โดยนายปรีดี พนมยงค์ กับคณะนายทหารเรือ และพลเรือนกลุ่มหนึ่ง ได้นำกำลังเข้ายึด พระบรมมหาราชวัง และตั้งเป็นกองบัญชาการ ประกาศถอดถอน รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม และนายทหารผู้ใหญ่หลายนาย พลตรีสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการปราบปราม มี การสู้รบกันในพระนครอย่างรุนแรง รัฐบาลสามารถปราบฝ่ายก่อการกบฏได้สำเร็จ นายปรีดี พนมยงค์ ต้องหลบหนีออกนอกประเทศอีกครั้งหนึ่ง

๗. กบฏแมนฮัตตัน ๒๙ มิถุนายน ๒๔๙๔

โดยนาวาตรีมนัส จารุภา ผู้บังคับการเรือรบหลวงสุโขทัยใช้ปืนจี้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ไปกักขังไว้ในเรือรบศรีอยุธยา นาวาเอกอานน บุษุทธิรักษาตา หัวหน้าผู้ก่อการได้สั่งให้หน่วยทหารเรือ มุ่งเข้าสู่พระนครเพื่อยึดอำนาจ และประกาศตั้งพระยาสารสาสน์ประพันธ์ เป็นนายกรัฐมนตรี เกิดการ สู้รบกันระหว่างทหารเรือ กับทหารอากาศ จอมพล ป. พิบูลสงคราม สามารถหลบหนีออกมาได้ และ ฝ่ายรัฐบาลได้ปราบปรามฝ่ายกบฏจนเป็นผลสำเร็จ

๘. กบฏสันติภาพ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๗

โดยนายกุหลาบ สายประดิษฐ์ หรือศรีบูรพา และคณะถูกจับในข้อหากบฏ โดยรัฐบาลซึ่ง ขณะนั้นมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี เห็นว่าการรวมตัวกันเรียไรเงิน และข้าวของไป แจกจ่ายแก่ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งขณะนั้นกำลังประสบกับความเดือดร้อน เนื่องจากความแห้งแล้งอย่างหนัก เป็นการดำเนินการที่เป็นภัยต่อรัฐบาล นายกุหลาบ สายประดิษฐ์ กับคณะถูกศาลตัดสินจำคุก ๕ ปี

๙. กบฏ ๒๖ มีนาคม ๒๕๒๐

โดยพลเอกฉัตร หิรัญศิริ และนายทหารกลุ่มหนึ่ง ได้นำกำลังทหารจากกองพลที่ ๙ จังหวัดกาญจนบุรี เข้ายึดสถานที่สำคัญ ๔ แห่ง คือ ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบกสวนรินฤติ กองบัญชาการกองพลที่ ๑ รักษาพระองค์ กองบัญชาการทหารสูงสุดส่วนหน้า สนามเสือป่า และกรม ประชาสัมพันธ์ ฝ่ายทหารของรัฐบาลพลเรือ ภายใต้งานำของ พลเรือเอกสังัด ชล่ออยู่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พลอากาศเอกกมล เดชะตุงคะ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และพลเอก เสริม ณ นคร ผู้บัญชาการทหารบก ได้ปราบปรามฝ่ายกบฏเป็นผลสำเร็จ พลเอกฉัตร หิรัญศิริ ถูก ประหารชีวิตตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งอาศัยอำนาจตามมาตรา ๒๑ ของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๒๐

๑๐. กบฏยังเตอร์ก ๑ เมษายน ๒๕๒๔

โดยพลเอกสัณฑ์ จิตรปฎิมา ด้วยความสนับสนุนของคณะนายทหารหนุ่มโดยการนำของ พันเอกมณูญ รูปขจร และพันเอกประจักษ์ สว่างจิตร ได้พยายามใช้กำลังทหารในบังคับบัญชาเข้ายึดอำนาจปกครองประเทศ ซึ่งมีพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี เนื่องจากเกิดความแตกแยกในกองทัพบก แต่การปฏิวัติล้มเหลว ฝ่ายกบฏยอมจำนนและถูกควบคุมตัว พลเอกสัณฑ์ จิตรปฎิมา สามารถหลบหนีออกไปนอกประเทศได้ ต่อมารัฐบาลได้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการกบฏในครั้งนี้

๑๑. กบฏทหารนอกราชการ ๙ กันยายน ๒๕๒๘

โดยพันเอกมณูญ รูปขจร นายทหารนอกประจำการ ได้นำกำลังทหาร และรถถังจาก ม. พัน ๔ ซึ่งเคยอยู่ใต้บังคับบัญชา และกำลังทหารอากาศโยธินบางส่วน ภายใต้การนำของนาวาอากาศโทมนัส รูปขจร เข้ายึดกองบัญชาการทหารสูงสุด และประกาศให้ พลเอกเสริม ฦ นคร เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองของประเทศ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ในขณะที่ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี และพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และผู้บัญชาการทหารบก อยู่ในระหว่างการไปราชการต่างประเทศ กำลังทหารฝ่ายรัฐบาลโดยการนำของพลเอกเทียนชัย สิริสัมพันธ์ รองผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้รวมตัวกันต่อต้านและควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ในเวลาต่อมา พันเอกมณูญ รูปขจร และนาวาอากาศโทมนัส รูปขจร หลบหนีออกนอกประเทศ การก่อความไม่สงบในครั้งนี้ มีอดีตนายทหารผู้ใหญ่หลายคน ตกเป็นผู้ต้องหาว่ามีส่วนร่วมอยู่ด้วย ได้แก่ พลเอกเสริม ฦ นคร พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ พลอากาศเอกพะเนียง กานตรัตน์ พลเอกยศ เทพหัสดิน ณ อยุธยา และพลอากาศเอกอรุณ พร้อมเทพ รองผู้บัญชาการทหารสูงสุด

รัฐประหารที่ผ่านมาเกิดขึ้นรวม ๑๑ ครั้ง

๑. รัฐประหาร ๒๐ มิถุนายน ๒๔๗๖

โดยพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา พร้อมด้วยทหารบก ทหารเรือ และพลเรือนคณะหนึ่ง ได้ทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศอีกครั้งหนึ่ง เพื่อขอให้พระยามโนปกรณนิติธาดา นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นลาออกจากตำแหน่งซึ่งเป็นการลิดรอนอำนาจภายในคณะราษฎร ที่มีการแตกแยกกันเอง ในส่วนของการใช้อำนาจ ต้องมีมาตรการป้องกันมิให้ใช้อำนาจในทางที่ละเมิดต่อกฎหมาย ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมและประเทศชาติ เช่น ให้มีศาลคดีการเมือง ศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการรัฐสภา สำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินที่มีอิสระอย่างเต็มที่ การประกาศทรัพย์สินของนักการเมืองทุกคนทุกตำแหน่ง การออกกฎหมายผลประโยชน์ขัดกัน ฯลฯ

๒. รัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐

โดยคณะนายทหารกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีพลโทผิน ชุณหะวัณ เป็นหัวหน้าสำคัญ ได้เข้ายึดอำนาจรัฐบาล ซึ่งมีพลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีได้สำเร็จ แล้วมอบให้นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี จัดตั้งรัฐบาลต่อไป ขณะเดียวกัน ได้แต่งตั้ง จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นผู้บัญชาการทหารแห่งประเทศไทย

๓. รัฐประหาร ๖ เมษายน ๒๔๙๑

โดยคณะนายทหารซึ่งทำรัฐประหารเมื่อ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ บังคับให้นายควง อภัยวงศ์ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แล้วมอบให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม เข้าดำรงตำแหน่งต่อไป

๔. รัฐประหาร ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๔

โดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ทำรัฐประหารยึดอำนาจตนเอง เนื่องจากรัฐบาลไม่สามารถควบคุมเสียงข้างมากในรัฐสภาได้ ต้องใช้วิธีการให้ตำแหน่งและผลประโยชน์ต่างๆ แก่บรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนอยู่เสมอ ทั้งนี้ เป็นผลมาจากการที่รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๒ ซึ่งใช้อยู่ในขณะนั้น มีวิธีการที่เป็นประชาธิปไตยมากเกินไป จึงได้ล้มเลิกรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวเสีย พร้อมกับนำเอารัฐธรรมนูญฉบับลงวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๓๕ มาใช้อีกครั้งหนึ่ง

๕. รัฐประหาร ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐

โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้าคณะนายทหารนำกำลังเข้ายึดอำนาจของรัฐบาลซึ่งมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ภายหลังจากเกิดการเลือกตั้งสกปรก และรัฐบาลได้รับการคัดค้านจากประชาชนอย่างหนัก จอมพล ป. พิบูลสงคราม และพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ต้องหลบหนีออกไปนอกประเทศ

๖. รัฐประหาร ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑

เป็นการปฏิวัติเงียบอีกครั้งหนึ่ง โดยจอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่ในขณะนั้น ลาออกจากตำแหน่ง ในขณะที่เดียวกันจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดในขณะนั้น ได้ประกาศยึดอำนาจการปกครองประเทศ ทั้งนี้ เนื่องจากเกิดการขัดแย้งในพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล และมีการเรียกร้องผลประโยชน์หรือตำแหน่งหน้าที่ทางการเมืองเป็นเครื่องตอบแทนกันมาก คณะปฏิวัติได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ ยกเลิกพระราชบัญญัติพรรคการเมือง และให้สภาผู้แทน และคณะรัฐมนตรีสิ้นสุดลง

๗. รัฐประหาร ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔

โดยจอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และผู้บัญชาการทหารสูงสุด ทำการปฏิวัติตัวเอง ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ ยุบสภาผู้แทนราษฎร และจัดตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ขึ้นทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ และให้ร่างรัฐธรรมนูญให้เสร็จภายในระยะเวลา ๓ ปี

๘. รัฐประหาร ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐

โดยพลเรือเอกสงัด ชลออยู่ เป็นหัวหน้าคณะนายทหารเข้ายึดอำนาจของรัฐบาล ซึ่งมีนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี เนื่องจากประชาชนไม่พอใจในการทำงานของรัฐบาล และสถานการณ์ก่อให้เกิดการแตกแยกระหว่างข้าราชการมากยิ่งขึ้น ประกอบกับเห็นว่าระยะเวลาที่กำหนดไว้ในการปฏิรูปการปกครอง ซึ่งมีระยะเวลาถึง ๑๒ ปีนั้นนานเกินไป สมควรให้มีการเลือกตั้งขึ้นโดยเร็ว

๙. รัฐประหาร ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔

โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติซึ่งประกอบด้วย ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ เจ้าหน้าที่ตำรวจ และพลเรือน ภายใต้งานำของพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด หัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ พลเอกสุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารบก พลเรือเอกประพัฒน์ กฤษณ-จันทร์ ผู้บัญชาการทหารเรือ พลอากาศเกษตร โรจนนิล ผู้

บัญชาการทหารอากาศ พลตำรวจเอกสวัสดิ์ อมร-วิวัฒน์ อธิบดีกรมตำรวจ รองหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ และพลเอกอสิระพงศ์ หนุณภักดี รองผู้บัญชาการทหารบก เลขาธิการคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้เข้ายึดอำนาจการปกครองจากพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีได้สำเร็จ และยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ ตั้งนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี

๑๐. รัฐประหาร ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙

เกิดขึ้นในคืนวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙ โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ซึ่งมีพลเอก สนธิ บุญยรัตกลินเป็นหัวหน้าคณะ และขณะเดียวกัน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งได้ข่าวการรัฐประหารโดยได้พยายามติดต่อช่อง ๑๑ กรมประชาสัมพันธ์ เพื่อการออกโทรทัศน์ แต่เนื่องจากไม่ได้มีการเตรียมไว้จึงทำให้การออกโทรทัศน์ไม่ได้และมีการโฟนอินไปยังช่อง ๙ ประกาศใช้ พ.ร.ก สถานการณ์ฉุกเฉิน เฉพาะพื้นที่กรุงเทพฯ

ต่อมาเมื่อมีการยึดพื้นที่ได้ทำให้ พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ได้ยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร รักษาการนายกรัฐมนตรี แล้วประกาศกฏอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร รัฐประหารครั้งนี้เกิดขึ้นก่อนการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งมีกำหนดจัดขึ้นในเดือนตุลาคม หลังจากที่การเลือกตั้งเดือนเมษายนถูกตัดสินให้เป็นโมฆะ นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่ดำเนินมายาวนานนับตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๔๘

ภายหลังรัฐประหาร คปค.ได้จัดตั้งรัฐบาลชั่วคราว โดยมี พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต่อมาวันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศเลิกใช้กฏอัยการศึกใน ๔๑ จังหวัด รวมกรุงเทพฯ และปริมณฑล แต่ยังคงไว้ ๓๕ จังหวัด

๑๑. รัฐประหาร ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

โดยพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก นำผบ.เหล่าทัพและผบ.ตร. คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้แถลงฉบับที่ ๑ ควบคุมอำนาจในการปกครองประเทศ เพื่อรักษาความสงบสุขของประเทศชาติ ตั้งแต่วันที่ ๒๒ พ.ค. ๒๕๕๗ เป็นต้นไป โดยประกาศเตือนห้ามทุกฝ่ายขนย้ายอาวุธและใช้ชีวิตตามปกติสุข ซึ่งทางคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ยืนยันการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ ทางคณะรักษาความสงบแห่งชาติ จะจงรักภักดีต่อสถาบัน พระมหากษัตริย์ซึ่งทรงอยู่เหนือความขัดแย้งทั้งปวง ทั้งนี้ มีประกาศเคอร์ฟิวส์ห้ามประชาชนออกนอกเคหะสถานตั้งแต่เวลา ๒๒.๐๐น.- ๐๕.๐๐น. (สรุปรายละเอียดของการทำปฏิวัติ รัฐประหาร และกบฏในประเทศไทย นับจาก พ.ศ.๒๔๗๕, ๑ มิถุนายน ๒๕๕๒)

๔. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร กฎหมายอันสูงสุดของการปกครองประเทศ

กฎหมายนั้นถือเป็นระเบียบและกฎเกณฑ์ที่สังคมใช้ในการสร้างความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีงามแก่สังคมมนุษย์กฎหมายนั้นหมายถึง กฎเกณฑ์ที่กำหนดความประพฤติของบุคคลในสังคม ซึ่งบุคคลในสังคมจะต้องปฏิบัติตามหรือควรจะปฏิบัติตาม มิฉะนั้นจะได้รับผลร้ายที่เป็นสภาพบังคับหรือถูกลงโทษโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐนั่นเอง และในด้านกฎหมายนั้น กฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายแม่บทของกฎหมายทุกประเภทในรัฐ โดยรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับอำนาจสูงสุดของรัฐ คือ เป็นกฎหมายที่วางโครงสร้างของระบบการเมืองเศรษฐกิจและสังคม

จุดเริ่มต้นของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ประเทศไทยได้ใช้รัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายลำดับศักดิ์สูงสุดแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายอื่นใดจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่ได้ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบการปกครองของประเทศ

รัฐธรรมนูญไทยระบุว่าประเทศไทยมีรูปแบบรัฐเป็นราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ และปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา หมายถึง ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยกำหนดให้มีการแบ่งแยกอำนาจออกเป็น ๓ ฝ่าย ด้วยกันคือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ปัจจุบัน ประเทศไทยใช้ระบบสองสภา แตกต่างจากในอดีตที่ใช้ระบบสภาเดียว รัฐธรรมนูญแต่ละฉบับกำหนดให้ผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้งและการแต่งตั้งแตกต่างกันไป เช่นเดียวกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ที่ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรหลักในการทำหน้าที่ตีความรัฐธรรมนูญและวินิจฉัยข้อขัดแย้งข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, ๒๕๕๖) ซึ่งตั้งแต่ ปีพ.ศ. ๒๔๗๕ ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญแล้วทั้งสิ้น ๑๘ ฉบับ และมีการแก้ไขเพิ่มเติมอีกกว่า ๑๗ ครั้ง รวมกันมีการเปลี่ยนแปลงทางรัฐธรรมนูญถึงกว่า ๓๐ ครั้งด้วยกัน

๕. รัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ มีชื่อเรียกและที่มา ดังนี้

รัฐธรรมนูญ ฉบับแรกของไทย มีชื่อว่า *พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕*

ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕

สิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕

ที่มา โดยคณะกรรมการราษฎรยกร่างและนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศใช้

ยกเลิกโดย พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕

จำนวน ๓๙ มาตรา

จากนั้นราชอาณาจักรไทย ก็ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญมาตามลำดับ ดังนี้

ฉบับที่ ๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕

ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕

สิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙

ที่มา โดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะกรรมการราษฎรตั้งขึ้นจัดทำเสนอสภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบ แล้วนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้

ยกเลิกโดย การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๙ เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙

จำนวน ๖๘ มาตรา และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

๑. แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๘๒

๒. แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๘๓

๓. แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๔๘๕

ฉบับที่ ๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๙

ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙

สิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐

ที่มา โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ ๒ เสนอเป็นญัตติให้สภาผู้แทนราษฎร พิจารณาและลงมติให้ความเห็นชอบ แล้วนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และ ประกาศใช้

ยกเลิกโดย ประกาศของคณะรัฐประหาร ภายใต้การนำของ พลโท ผิน ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐

จำนวน ๙๖ มาตรา

ฉบับที่ ๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๔๙๐

ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๐

สิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๔๙๒

ที่มา โดยคณะรัฐประหารภายใต้การนำของพลโท ผิน ชุณหะวัณ นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้น ทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้

ยกเลิกโดย การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๔๙๒

จำนวน ๙๘ มาตรา และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

๑. แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๙๐

๒. แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๙๑

๓. แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๔๙๑

ฉบับที่ ๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒

ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๔๙๒

สิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๔

ที่มา โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งตั้งขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว แล้ว นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้

ยกเลิกโดย คณะรัฐประหาร ซึ่งเรียกตัวเองว่า คณะบริหารประเทศชั่วคราว ภายใต้การ นำของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งในครั้งนั้น เรียกกันว่าเป็น รัฐประหารเงียบ เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๔

จำนวน ๑๘๘ มาตรา

ฉบับที่ ๖ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๔๙๕

ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๙๕

สิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑

ที่มา โดยคณะรัฐประหารภายใต้การนำของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ มาใช้บังคับใหม่ โดยให้สภาผู้แทนราษฎรแก้ไขเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ขึ้น แล้วนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้

ยกเลิกโดย คณะรัฐประหารภายใต้การนำของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึดอำนาจการปกครองประเทศและประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑

จำนวน ๑๒๓ มาตรา

ฉบับที่ ๗ *ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๕๐๒*

ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๐๒

สิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

ที่มา โดยคณะรัฐประหาร ภายใต้การนำของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ แล้วนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้

ยกเลิกโดย การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑ เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

จำนวน ๒๐ มาตรา

ฉบับที่ ๘ *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑*

ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑

สิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔

ที่มา โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งทำหน้าที่นิติบัญญัติด้วยเป็นผู้จัดทำ แล้วนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้

ยกเลิกโดย การปฏิบัติตัวเองของจอมพล ถนอม กิตติขจร

จำนวน ๑๘๓ มาตรา

ฉบับที่ ๙ *ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๑๕*

ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๕

สิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๑๗

ที่มา โดยคณะปฏิวัติภายใต้การนำของจอมพล ถนอม กิตติขจร นำเอาธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๐๒ มาแก้ไขปรับปรุงใหม่ แล้วประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว

ยกเลิกโดย การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗

จำนวน ๒๓ มาตรา

ฉบับที่ ๑๐ *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗*

ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๑๗

สิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

ที่มา โดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ จัดทำขึ้น โดยนำเอารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑ มาเป็นแนวทางในการร่างแล้วให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาและให้ความเห็นชอบ แล้วนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้

ยกเลิกโดย ประกาศของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ภายใต้การนำของพลเรือเอก
สงัด ชลออยู่ เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

จำนวน ๒๓๘ มาตรา และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

๑. แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๑๘

ฉบับที่ ๑๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๙

ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๑๙

สิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๐

ที่มา โดยคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินทำการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ แล้วนำขึ้น
ทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้

ยกเลิกโดย ประกาศของคณะปฏิวัติภายใต้การนำของพลเรือเอก สงัด ชลออยู่ เมื่อวันที่
๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๐

จำนวน ๒๙ มาตรา

ฉบับที่ ๑๒ ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐

ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๐

สิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๒๑

ที่มา โดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ จัดทำขึ้น โดยนำเอารัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑ มาเป็นแนวทางในการยกร่างแล้วให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติ
พิจารณาและให้ความเห็นชอบ แล้วนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้

ยกเลิกโดย การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ เมื่อ
วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๒๑

จำนวน ๓๒ มาตรา

ฉบับที่ ๑๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑

ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๒๑

สิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔

ที่มา โดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ จัดทำขึ้นให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา
และให้ความเห็นชอบ แล้วนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้

ยกเลิกโดย ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ภายใต้การนำของพล
เอก สุนทร คงสมพงษ์ เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔

จำนวน ๒๐๖ มาตรา และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

๑. แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๒๘

๒. แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๒

ฉบับที่ ๑๔ ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๔

ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๓๔

สิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๓๔

ที่มา โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ภายใต้การนำของพลเอก สุนทร คงสมพงษ์ นำร่างรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้

ยกเลิกโดย การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔

จำนวน ๓๓ มาตรา

ฉบับที่ ๑๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔

ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๓๔

สิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๐

ที่มา โดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาให้ความเห็นชอบ แล้วนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้

ยกเลิกโดย การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๐

จำนวน ๒๓๓ มาตรา และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

๑. แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๓๕

๒. แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕

๓. แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๓๕

๔. แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๓๕

๕. แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๓๘

๖. แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๓๙

ฉบับที่ ๑๖ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๐

สิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙

ที่มา โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำและเสนอให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบ แล้วนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้

ยกเลิกโดย ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙

จำนวน ๓๖๖ มาตรา และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

๑. แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๔๘

ฉบับที่ ๑๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙

ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๙

สิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐

ที่มา โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) แล้วนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้

ยกเลิกโดย การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

จำนวน ๓๙ มาตรา

ฉบับที่ ๑๘ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐

สิ้นสุดการใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗

ที่มา โดยคณะสภาร่างรัฐธรรมนูญ จัดทำขึ้นเพื่อให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยเสียงข้างมากออกเสียงประชามติเห็นชอบ เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๐ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้

ยกเลิกโดย การประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗

จำนวน ๓๐๙ มาตรา และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

๑. แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๔

๒. แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๔ (ทศพร มุลรัตน์, ๒๕๕๒)

๖. ความแตกต่างระหว่างรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวกับฉบับถาวร

ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวกับฉบับถาวร (กลุ่มงานผลิตเอกสาร, ๒๕๕๐) มีอยู่ ๒ ประการ คือ

๑. รัฐธรรมนูญชั่วคราวแทบทุกฉบับสร้างขึ้นใช้แทนฉบับถาวรที่คณะปฏิวัติรัฐประหารประกาศยกเลิกไป โดยคณะปฏิวัติรัฐประหารต้องการใช้รัฐธรรมนูญที่ว่าเป็นเครื่องมือในการรักษาอำนาจที่คณะของตนได้มาโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายในระยะแรกให้มั่นคงก่อนที่จะอนุญาตให้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวรต่อไป ด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวแทบทุกฉบับ จึงมีบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่รัฐบาลของคณะปฏิวัติรัฐประหารนั้น ๆ อย่างมาก และจำกัดสิทธิทางการเมืองของประชาชนอย่างมากเช่นกัน ส่วนรัฐธรรมนูญฉบับถาวรทุกฉบับจะมีบทบัญญัติที่เป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน และจำกัดการใช้อำนาจของรัฐบาล ด้วยเหตุนี้ คณะบุคคลที่ชินกับการใช้อำนาจพิเศษตามรัฐธรรมนูญชั่วคราวจึงย่อมไม่ชอบรัฐธรรมนูญฉบับถาวร

๒. รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวมีกำหนดเวลาในการใช้อย่างแจ้งชัดว่าจะใช้บังคับอยู่เป็นการชั่วคราวเท่านั้น และจะต้องยกเลิกไปเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวรแล้ว ส่วนรัฐธรรมนูญฉบับถาวรนั้นไม่มีกำหนดในการใช้ แต่คาดหวังเพื่อใช้สืบต่อไป ด้วยเหตุนี้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับถาวรจึงมีความละเอียดลออ และบางฉบับเช่นฉบับที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๓๕ มีลักษณะเป็นแผนพัฒนาการเมืองอยู่ด้วย คือ มีการกำหนดระยะเวลาในการถ่ายทอดอำนาจปกครองให้แก่ประชาชนเป็นขั้น ๆ ไป

๗. สิ้นสุดของรัฐธรรมนูญโดยการปฏิวัติ รัฐประหาร

เมื่อคณะปฏิวัติ คณะรัฐประหารเข้ามายึดครองอำนาจการปกครองประเทศจึงจำเป็นต้องยกเลิกรัฐธรรมนูญ เพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่กำหนดไว้ไม่ให้มีการปฏิวัติรัฐประหาร จะกลายเป็นความผิดในข้อหากบฏ ดังนั้น เพื่อให้คณะปฏิวัติ คณะรัฐประหารพ้นข้อหาของความผิด

ดังกล่าวได้นั้นต้องมีการยกเลิกรัฐธรรมนูญ แต่อย่างไรก็ตามความผิดนั้นยังเป็นความผิดอาญาอยู่ จึงต้องมีการดำเนินการ เช่น การออกกฎหมายนิรโทษกรรมตัวเอง หรืออาจกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่รองรับการกระทำของคณะปฏิวัติ คณะรัฐประหารนั้นชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เป็นต้น เพื่อให้ตนเองหรือคณะบุคคลดังกล่าวพ้นผิด

การยกเลิกรัฐธรรมนูญโดยการทำปฏิวัติ กับยกเลิกรัฐธรรมนูญโดยทำการรัฐประหาร ดังนี้

๑. การยกเลิกรัฐธรรมนูญโดยการทำปฏิวัติ

คำว่าปฏิวัติ (Revolution) เมื่อนำมาใช้ในความหมายในทางการเมือง หมายถึง พหุติการณ์ในการล้มหรือล้มล้างระบอบการปกครองหรือรัฐบาลซึ่งครองอำนาจอยู่นั้นแล้ว โดยใช้กำลังบังคับแล้วสถาปนาระบอบการปกครองหรือจัดตั้งรัฐบาลใหม่ การปฏิวัติจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครั้งใหญ่ โดยมีการเปลี่ยนแปลงตามระบบเดิม ซึ่งอาจยกเลิกใช้แบบใหม่หรือโครงสร้างเดิมเป็นส่วนใหญ่ เช่น จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เปลี่ยนเป็นระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น ซึ่งในกรณีของประเทศไทย มีอยู่ครั้งเดียวที่เป็นการยกเลิกกฎหมายโดยการทำปฏิวัติ คือ การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองแบบถอนรากถอนโคนเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการปกครองครั้งใหญ่ของประเทศไทย

๒. การยกเลิกรัฐธรรมนูญโดยการทำรัฐประหาร

การยกเลิกรัฐธรรมนูญโดยการทำรัฐประหาร (Coup d' Etate) คือ การใช้กำลังอำนาจเข้าเปลี่ยนแปลงอำนาจของรัฐ ยึดอำนาจการปกครองของรัฐมาเป็นอำนาจของคณะรัฐประหาร เป็นการเปลี่ยนแปลงเฉพาะเพียงรัฐบาล หรือ กล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการล้มล้างรัฐบาลที่บริหารปกครองรัฐในขณะนั้น แต่ไม่ใช่การล้มล้างการปกครองหรือรัฐทั้งรัฐและไม่จำเป็นต้องมีการใช้ความรุนแรงหรือนองเลือดเสมอไป (ผศ.สิทธิกร ศักดิ์แสง, ๒๕๕๖)

๙. บทสรุป

หลังจากที่ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยคณะราษฎรเข้าทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศจากพระมหากษัตริย์ และต่อมาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก่เจ้าพระยาพิชัยญาติ หรือต้น บุนนาค ประธานสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้น เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของประวัติศาสตร์ไทยเชิงการเมืองการปกครองของไทย เป็นต้นมา ประเทศไทยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศมาแล้วทั้งหมด ๑๘ ฉบับ แม้จะผ่านการรัฐประหาร ก่อการกบฏมาก็ครั้ง แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแต่ละฉบับจะยังคงยึดมั่นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา ทรงใช้อำนาจบริหาร และตุลาการ รวมถึงคำนึงถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทยต่อไป

บรรณานุกรม

กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๐, รัฐธรรมนูญไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๐, สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร : กรุงเทพฯ

คุณิน บุญสุวรรณ, ๒๕๕๖, ประวัติรัฐธรรมนูญไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๓ มีนาคม ๒๕๕๖, บริษัทเคล็ดไทย จำกัด : กรุงเทพฯ

ผศ.สิทธิกร ศักดิ์แสง และคณะ, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๖, ผลกระทบของการยกเลิกรัฐธรรมนูญ โดยการปฏิวัติ รัฐประหารต่อความสมบูรณ์ของกฎหมาย : กรณีศึกษาการปฏิวัติรัฐประหารของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่องเด่นประเด็นดัง, เรื่อง สรุปรายละเอียดของการทำปฏิวัติ รัฐประหาร และกบฏในประเทศไทย นับจาก พ.ศ.๒๔๗๕, ๑ มิถุนายน ๒๕๕๒, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๗, เข้าถึงจาก <http://talk.mthai.com/topic/๖๐๙๐๗>

เรื่องเด่นประเด็นดัง, เรื่อง สรุปเหตุการณ์ การทำปฏิวัติ รัฐประหาร ในประเทศไทยถึงปี๕๗ , ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๗, เข้าถึงจาก <http://webboard.horoworld.com/topics/๔๑๔๒๑-๑-๑-E๐%B๘%AA%E๐%B๘%A๓%E๐%B๘%B๘%E๐%B๘%๙B%E๐%B๘%๘๐%E๐%B๘%AB%E๐%B๘%๙๕%E๐%B๘%B๘%E๐%B๘%๘๑%E๐%B๘%B๒%E๐%B๘%A๓%E๐%B๘%๙๓%E๐%B๘%๘C+%E๐%B๘%๘๑%E๐%B๘%B๒%E๐%B๘%A๓%E๐%B๘%๙๗%E๐%B๘%B๓%E๐%B๘%๙B%E๐%B๘%๘F%E๐%B๘%B๔%E๐%B๘%A๗%E๐%B๘%B๑%E๐%B๘%๙๕%E๐%B๘%B๔+%E๐%B๘%A๓%E>

